

1

Pravica lastnika zasebnega zemljišča v Sloveniji uveljavljati ugovor vesti v zvezi z lovom

// Tanja Šumrada, Tomaž Petrovič

Vprašanje upravičenosti in pravice lova na prostoživeče živali je v sodobni družbi zelo aktualno. V slovenskih medijih se redno pojavljajo prispevki, ki ne polemizirajo o upravičenosti lova samo z ekološkega stališča upravljanja z živalskimi populacijami, temveč tudi s stališča etike. Logično so se zato pojavile tudi pobude po uveljavitvi pravice lastnikov zemljišč, da na svojem zemljišču lov prepovejo iz t.i. **ugovora vesti**. Takšne, čeprav razdrobljene cone brez lova pa bi bile ob zadostni velikosti in zlasti v primeru ogroženih življenjskih okolij lahko tudi naravovarstveno pomembne. Še posebno takrat, ko gre za zemljišča, ki so na primer že zdaj del zavarovanih območij. V povezavi z omenjenim vprašanjem je s pravnega vidika v zadnjem času odmevna zlasti praksa Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu.

Kaj je pravica do ugovora vesti?

Pravica do ugovora vesti ima v Sloveniji status ustavne pravice (46. čl. Ustave RS) in je povezana s primeri in okoliščinami, kjer si nasproti stojita na eni strani pozitivna pravna ureditev in na drugi strani vest posameznika. Nasprotje med veljavnim pravnim redom in ravnanji, ki jih posamezniku nalaga njegova na vesti temelječa odločitev, mora biti takšnega pomena oziroma intenzivnosti za posameznika, da ogroža njegovo osebnost. Tipična področja dosedanjega zakonskega urejanja so na področju vojaške dolžnosti in pa zdravstvenih posegov ter šolstva.

Lovska pravica in jamstvo zasebne lastnine na zemljiščih

V veljavni slovenski pravni ureditvi šteje divjad za samostojno premično stvar v lasti države (torej ne nikogaršnja stvar). S tem ko je divjad opredeljena kot naravno bogastvo, s katerim upravlja Republika Slovenija, ki lahko pod pogoji, določenimi z Zakonom o divjadi in lovstvu (ZDLov-1), prenese to pravico na usposobljeno pravno osebo kot lovsko pravico, se je divjad in njeno upravljanje v Sloveniji izvzelo iz različnih lastninsko pravnih režimov in upravičenj posameznih lastnikov zemljišč, kjer bi se utegnili divjad zadrževati.

V odločbi št. U-I-98/04 z dne 9. novembra 2006 je Ustavno sodišče Republike Slovenije pojasnilo, da je zakonodajalec v Zakonu o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) izbral eno izmed možnih oblik ureditve, in sicer je **lovsko pravico uredil kot samostojno pravico javnopravne narave, ki ne izvira iz lastninske pravice na zemljišču**. Ob upoštevanju vsebine lovske pravice ter funkcije gozdov in zemljišč v sodobnih družbenih razmerjih takšna ureditev sodi v meje določitve načina uživanja lastnine. Lastnikom zemljišč in gozdov, kljub temu, da lastninska pravica na zemljišču ne vsebuje tudi upravičenj, povezanih z izvrševanjem lovske pravice, ostanejo po mnenju Ustavnega sodišča RS vsi bistveni elementi lastninske pravice na zemljišču. Zato ureditev, pri kateri je lovska pravica samostojna pravica in ni del lastninske pravice na zemljišču in gozdu, sama po sebi ne more biti v neskladju z Ustavo RS. Ustavno sodišče je ob uporabi t.i. **testa sorazmernosti** ugotovilo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom o divjadi in lovstvu (ZDLov-1), odtehta težo posega v pravice lastnikov zemljišč in gozdov.

V praktično istočasni odločbi št. U-I-40/06 pa je Ustavno sodišče RS potrdilo, da obveznost lastnikov gozdov, da dopustijo izvrševanje lovske pravice v svojih gozdovih,

1: Uveljavljanje pravice ugovora vesti lastnika zemljišča ni opredeljeno v nobenem izmed zadevnih ali povezanih zakonov, niti se s tem po dostopnih podatkih ni ukvarjalo Ustavno sodišče RS.
foto: Ivan Petrič

2: Fazan (*Phasianus colchicus*) je v Sloveniji tujerodna vrsta, ki se jo v naravo vnaša zgolj in samo zaradi lova. foto: Janet Copenhaver

3: Poljski zajec (*Lepus europaeus*) – ena od divjadi, opredeljena kot naravno bogastvo, s katerim upravlja Republika Slovenija. Upravljanje z divjadjo se je v Sloveniji izvzelo iz različnih lastninskih pravnih režimov in upravičenj posameznih lastnikov zemljišč, kjer bi se utegnili divjad zadrževati. foto: Milan Cerar

ni več zgolj v mejah določitve načina uživanja lastnine, ampak da so obveznosti in omejitve lastnikov gozdov že takšne narave, da pomenijo poseg v pravico do zasebne lastnine, zagotovljene z Ustavo RS. Zaradi samostojne narave lovske pravice, ki jo lahko pridobijo samo usposobljene pravne osebe, lastniki zemljišč in gozdov ne smejo svobodno loviti in si prilaščati divjadi, ki se pojavlja na njihovem zemljišču. Svojega zemljišča ne smejo uporabljati za pridobitno izkoriščanje pravice lova. Ustavno sodišče RS je nazadnje zaključilo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom (ZDLov-1), s katerim se zagotavlja varovanje naravne dobrine, odtehta težo posega v pravico lastnikov zemljišč in gozdov.

Lov je v zakonu o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) v določenih primerih sicer tudi omejen, med drugim v 43. členu, ki opredeljuje, da se divjad lovi na način, ki ne sme povzročati škode lastnikom zemljišč. Vendar pa, glede na 53. člen, lastnik, zakupnik ali drug uporabnik zemljišča nima pravice do povrnitve škode, ki jo na tem zemljišču povzroči divjad, če upravljalcu lovišča ne dovoli lova ali ga preprečuje.

Uveljavljanje pravice ugovora vesti lastnika zemljišča ni opredeljeno v nobenem od zadevnih ali povezanih zakonov, niti se s tem po dostopnih podatkih ni ukvarjalo Ustavno sodišče RS. Glede na že omenjeni status ustavne pravice pa to ne pomeni nujno, da te pravice ne bi bilo mogoče uveljavljati neposredno na podlagi Ustave RS.

Ugovor vesti na Evropskem sodišču za človekove pravice

Sodna praksa, povezana s pravico lastnikov zemljišč do uveljavljanja pravice ugovora vesti, obstaja v okviru Evropskega sodišča za človekove pravice, ki je bilo ustanovljeno v okviru Sveta Evrope z namenom, da zagotavlja spoštovanje določil Evropske konvencije o določitvi člo-

vekovih pravic in temeljnih svoboščin. Čeprav to sodišče ni del sodnega sistema Evropske unije, imajo sodbe tega sodišča vpliv na pravo Evropske unije, ker so pravice, opredeljene v tej konvenciji, tudi splošna načela prava EU.

Sodba velikega senata v zadevi **Chassagnou in drugi proti Franciji** je bila izdana 29. aprila 1999 (25088/94 in nasl.), pri čemer so pritožniki zahtevali varstvo iz etičnih razlogov zavračanja lova in so tako nasprotovali, da bi kdorkoli lovil na zemljiščih v njihovi lasti. Predvsem kot posledico nekontroliranega lova na jugu Francije so leta 1964 namreč sprejeli zakon, po katerem se v posameznih občinah ustanovijo lovske organizacije (t.i. ACCA). Ta zakon določa, da so vsi lastniki, katerih zemljišča so manjša od določene velikosti, avtomatsko člani takšne lokalne lovske organizacije in nanjo s tem tudi prenesejo lovske pravice na svojem zemljišču. Sama pravica lastnega lova jim tako niti ni bila odvzeta, le njena izključnost. Evropsko sodišče na koncu zaključilo, da se za takšno ureditev **ne more trditi, da ustreza zasledovanemu cilju, če se z zakonom nekoga prisili, da se pridruži zvezi, ki je v temeljih v nasprotju z njegovim lastnim prepričanjem ('ugovor vesti')**. Na osnovi članstva v takšni zvezi pa ga nato še obvezati, da prenese svoje na takšno zemljišče vezane pravice za doseganje ciljev te zveze, ki jih on ne odobrava. Pri tem je sodišče poudarilo, da je lovska pravica v francoskem pravu zgodovinsko del lastninske pravice in da nihče ne sme loviti brez lastnikovega privoljenja.

Podoben primer je na istem sodišču potekal tudi v zadevi **Schneider proti Luksemburgu** (2113/04, z dne 10. julija 2007) in v primeru tožbe **Herrmann proti Nemčiji**. V slednjem primeru je nemško zvezno sodišče v predmetni zadevi (1 BvR 2084/05 z 13.12.2006) varstvo iz naslova ugovora vesti zavrnilo, in sicer iz razloga, da lastnikov nihče ni silil sodelovati pri lovu ali organizaciji, medtem ko se celotni pravni red ne more prilagajati etičnim standardom posameznika. Veliki senat je po ponovni preučitvi

4

5

zadeve razsodil, da ni bistvenih razlik oziroma odmikov od omenjenih primerov v Franciji in Luksemburgu, ter **razsodil, da obveza tolerirati lov na njihovi lastnini pomeni nesorazmerno breme za lastnike, ki nasprotujejo lovu iz etičnih razlogov** (tč 93).

V obeh primerih je zakonodajna ureditev teh dveh držav drugačna od slovenske, saj v Sloveniji lastnik zemljišča ni avtomatično tudi član lovske organizacije. Vendar so oziroma bodo imele te sodbe tudi za ureditev lova v Sloveniji kljub temu zelo pomembne posledice, saj sta glede na sodno prakso tega sodišča etični zadržek do lova in posledična prepoved te dejavnosti na zasebnem zemljišču očitno legitimna pravica lastnika zemljišča in morda mu tako ni treba samo po sebi umevno dopustiti, da se po njegovem zemljišču sprehajajo oboroženi nelastniki in streljajo živali oziroma opravljajo pravico lova. Da so takšnemu pogledu zaščite blaginje živali in zavračanja lova kot oblike trpinčenja živali na različne načine pritrdili misleci, kot so Montaigne, Rousseau, Voltaire, Bentham, Schopenhauer in Bertrand Russel, se ni zdelo nepomembno omeniti niti Evropskemu sodišču za človekove pravice.

Kaj o tem vprašanju menijo slovenska sodišča?

Predvsem je treba ugotoviti, da sta iz zgodovinskih in kulturnih razlogov pristopa Ustavnega sodišča Republike Slovenije in Evropskega sodišča za človekove pravice v obravnavanih primerih precej različna, saj poenostavljeno rečeno po slovenskem stališču lovska pravica ne izvira iz lastninske pravice in je kot samostojna pravica javno-pravne narave zunaj lastninske pravice. Ob vprašljivosti takšnega koncepta z vidika preostalih pravic lastnika zemljišča menimo, da na sam koncept in uporabo ugovora vesti (kot obrambne pravice posameznika) to razlikovanje nima bistvenega pomena.

Ustavno sodišče RS je v primeru U-I-304/11-12 z dne 10. januarja 2013 že obravnavalo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti, ki jo je podalo Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice Ponikva in drugi. Pobudniki so trdili, da je zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) v nasprotju s 46. členom Ustave Republike Slovenije, ker ne ureja možnosti pravice ugovora vesti zoper lov na zemljišču lastnika. Pobudo je Ustavno sodišče RS zavrglo, ker pobudniki niso izkazali pravnega interesa, kar pomeni, da niso mogli dokazati, da ti zakoni neposredno posegajo v njihove pravice, pravne interese oziroma v njihov pravni položaj. Prav tako naj bi bila ustavna pritožba vložena šele tedaj, ko so izčrpana vsa pravna sredstva, zato je v sklepu za omenjeni primer sodišče navedlo, da morajo naslovniki domnevne kršitve človekovih pravic vedno, ko je to mogoče, poskusiti odpraviti že pred pristojnimi sodišči, česar pa pobudniki niso storili.

Zaključimo torej lahko, da je bil v Sloveniji na sodiščih že vložjen primer, ki se neposredno ukvarja s pravico uveljavljanja ugovora vesti lastnika zemljišča, vendar le-ta ni prišel do vsebinske obravnave. S tem pa seveda to pravno vprašanje pri nas še zdaleč ni dobilo dokončnega odgovora. Ne da bi se spuščali v upravičenost takšne odločitve Ustavnega sodišča RS in v očitno pomanjkljivost slovenske zakonodaje, ko z zakonskimi pravili na predmetnem področju ne uredi načina uresničevanja in zagotavljanja učinkovitosti ugovora vesti, pa **je glede na ustavni status pravice mogoče pravico do ugovora vesti uresničevati tudi neposredno na podlagi Ustave RS (15. čl).**

4: Ustavno sodišče Republike Slovenije je povedalo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom (ZDLov-1), s katerim se zagotavlja varovanje naravne dobrine, odtehta težo posega v pravico lastnikov zemljišč in gozdov. Na sliki je lovski pes s fazanom.
foto: Jani Vidmar

5: Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu je obravnavalo kar nekaj odmevnih primerov o uveljavitvi pravice lastnikov zemljišč iz t.i. ugovora vesti.
foto: Wikimedia